

GEROEPEN WORDEN. Lezing: 1 Samuël 3: 1 - 21

door Jurjen Beumer

Een mens wordt geroepen. Een mens wordt geroepen bij zijn of haar naam: Samuël, Samuël, Samuël. Johan, Mieke, Sophia ...! Jona, Jeremia - , Maria ... Jezus, rabboeni, mijn meester! (Joh. 20:16) O nee, ik hoor niks, jij hoort ook niks. Het geluid van de dag, het tumult in ons leven, de drukte, de hectiek, het bonzen van het hart, het piepen van de adem. O nee, ik hóór niks, ik zie ook niks, ik tol in de rondte en vind mezelf ... alleen. Woorden van de overkant, van de bevrijdende andere kant: ze zijn 'schaars'. Visioenen, flitsende beelden van hoop en vreugde, 'niet talrijk' zijn ze. Alles lijkt vast te zitten, wijzelf en de wereld om ons heen. Van troonredes tot toespraken van hoge heren wereldwijd; waar is de visie, de vaart, het uitzicht en de troost? 'Nu was in die dagen het woord des Heren schaars; gezichten/visioenen waren niet talrijk.' (1) Het is alsof we de wereld van vandaag binnen stappen. Toen en nu vloeien ineen. In toen en in nu moet beweging komen, het moet weer gaan gisten, te statisch is het allemaal. Eli, de priester, zit maar te zitten, hangt maar wat rond in de kerk, maar waar is de dynamiek van het aloude woord. Ook de tempel, de kerk, heeft het woord ingepakt, zo lijkt het. Het is nodig dat we opnieuw geroepen worden, steeds opnieuw, dat we aan ons willen laten gebeuren het woord van oudsher, het woord van God en de nabijheid van zijn aangezicht.

Eli had zich te ruste begeven (2), Samuël ook (3). Beiden gaan de nacht in. De dag met alles erop en eraan mag tot rust komen. Soms overdag verlangen we al naar de nacht, om te rusten, om de ogen te sluiten en alles wat ons hindert even buiten te sluiten. Maar owee, hoe ingewikkelder de dag, hoe moeizamer de nacht. Want hoe vaak blijft de dag niet opspelen gedurende de nacht. Wat op de dag nog verborgen wordt onder het geroezemoes, de afleiding, het jezelf waar-maken, in de nacht komt dat soms nog heftiger naar voren. De nacht kan de troostende kant van de dag zijn - 'een gezegende nacht' wensen we elkaar toe - maar het kan ook de tijd worden van de demonen, van de innerlijke strijd, van de roepstemmen in ons hart, de goede en de slechte. We liggen maar te draaien, we zijn kláár-wakker, de slaap is verder weg dan ooit, de drukte van de dag spookt in ons hoofd, de zorgen zijn niet weg, maar méér aanwezig dan overdag. In de verte slaat een kerkklok drie uur, vier uur, vijf uur ...

Samuël, Samuël, Samuël ... hij schrikt overeind en zit rechtop in zijn bed. Wie, wat is dat? 'Hé Samuël, dat wij gewone mensen niet weten welke Stem dat is, okay, maar jij woont nota bene in de tempel, dan is het toch logisch wélke Stem dat is.' Maar de schrijver wil de spanning erin houden, en hij wil herinneren aan waar hij mee begon, dat het woord van God schaars was. Nee, de Stem die jou roept hoor je niet zomaar, daar heb je een groot aantal slapeloze nachten voor nodig, diepe dalen en grote hoogten, en dan nog. God is een verborgen God. Hij geeft zijn geheimen niet zomaar bloot. Daarin moet je worden binnengeleid, dat geldt ook voor Samuël, 'nog nooit was hem een woord van God geopenbaard.' (7) Ons gehoor moet getraind, ons zien moet worden ontwikkeld, onze compassie moet worden gevoed. Met name zij die in of dichtbij 'de tempel' actief willen zijn, ambtsdragers - aan hen wordt voor een tijdlang een extra alert-zijn gevraagd. Ze zijn niet beter dan de anderen in de kerk, maar even worden zij, geroepen door de gemeenschap, eruit gelicht voor een bepaalde functie. Nu gaan zij de andere gelovigen voor, zij zijn samen met de voorgangers, óók voorganger, ouderling of diaken. En samen met de andere leden van de geloofsgemeenschap tasten zij de hemel en de aarde af naar de samenhang tussen zin en onzin, naar de sporen van Jezus en het gelaat van God. In de nacht van hun leven én ons leven, luisteren zij meer dan wie ook naar de roepstem: *Hannie, Mirjam, Henk - Jacomien, Philie, Leo*. De gemeente is de plek waar we worden getraind om te horen en bemoedigd om de visioenen van vrede en recht te leren zien.

In de nacht klinkt drie keer de Stem. Het is alsof in deze nacht alles wordt ingezet om Samuël te bereiken; de vader, de zoon en de geest, drie keer. En dan begrijpt de oude priester Eli dat in deze nacht hemel en aarde samenspannen, bij drie keer komt het er op aan. Nu mag je niet weigeren

Samuël, nu moet je bij een volgende keer zeggen. 'Spreek Heer, want uw knecht hoort.' (10) Samuël had al zo zijn best gedaan, door drie keer te zeggen 'hier ben ik'. Maar hij had de roepstem van God verward met de roepstem van de mensen. 'Hier ben ik Eli, u hebt mij toch geroepen?' Het is zo voorstelbaar. Honderden stemmen klinken in ons hoofd, ze dwarrelen daar rond als fladderende vogeltjes in een voliëre. Soms word je daar gek van, en natuurlijk kun je dan niet slapen. Het zijn goede stemmen en slechte stemmen, stemmen die je naar de afgrond voeren en stemmen die je opbeuren. In ons werk komen we letterlijk mensen tegen die 'stemmen horen', die helemaal psychisch ontregeld en in de war zijn. Heel erg is dat. Bij de bushalte stond hij deze week, ik ken hem al lang, ik zag dat hij helemaal in de ban was van die stemmen. Hij zei: 'Ik ga met de bus naar de psychiater omdat ik niet meer tegen die stemmen kan. Ik wil medicijnen anders wil ik dood.' En wij die het 'op een rijtje hebben', zo dat zo mooi heet, is dat wel werkelijk zo? Ach nee, ook door ons spoelt bij tijd en wijle alle ellende van mens en wereld heen. En allemaal zijn we op zoek naar die Ene stem die zegt: kom maar, wees maar niet bang, ik zal je wel brengen naar een plek waar je kunt uitrusten en bijkomen van je pijn, waar je je levensvreugde weer kunt terugvinden. Dié Stem lieve mensen, die klinkt in de nacht bij Samuël. En de oude Eli weet het. Je kunt veel van hem zeggen, dat hij er een puinhoop van heeft gemaakt, dat hij zijn zonen - dus de nieuwe generatie als geheel - laat aan rotzooien, maar even vlamt hier zijn priesterlijke hart open: ga maar weer slapen jongen, maar als Hij je nu weer roept, dan moet je zeggen, 'spreek Heer, uw knecht, uw ambtsdrager, uw schepsel hóórt. Helemaal bereid zijn we. Even alle andere stemmen niet, even de concentratie op die Ene, éven achter alle tumult en geluid die nooit zwijgende Stem van liefde. Muziek in ons oor, vrede in ons hart.

De volgende episode in het verhaal stelt onze mooie gedachtegang echter onder kritiek. Want, wát zegt vervolgens die Stem. Is dat liefde? Is dat waar Samuël op zit te wachten? De knecht is afgestemd op de Stem, gaat er helemaal voor zitten maar dan krijgt hij wat te horen! 'Toen zei de Heer tot Samuël: Ik ga in Israël iets doen, zodat een ieder die ervan hoort, de beide oren zullen tuiten.' (11) Wat wil die 'Ik' gaan doen? Waarin plaatst hij zijn IK tegenóver de stemmen van alle andere 'ikken'? Vanaf nu zal de bedoeling van de bijbelboeken Samuël duidelijk worden. Een commentaar op het boek Samuël dat ik las heet 'School voor koningen.' (auteur is F.O. van Gennep, Baarn 1976) Een mooie titel, want in deze bijbelverhalen wordt het koningschap in Israël voorbereid en uitgeprobeerd: of de koning die regeert iemand zal zijn die gehoor geeft aan de Stem van vrede en alle goeds, óf dat hij zijn eigen stem van winst en waan, van macht en geweld zal volgen. En Samuël is degene, of beter, wordt in ons hoofdstuk geróepen, om steeds de Stem van God te vertolken. Hij is de eerste *profeet* in de bijbel. Na de wilde en soms ook onberekenbare leiding van de richteren (denk aan iemand als Simson) wil het volk straks een koning. 'Stel nu een koning over ons aan om ons te richten, als bij alle andere volken.' (1 Sam. 8:5) Samuël waarschuwt, in opdracht van God, nog tegen een koning. Hij zegt o.a.: zo'n koning zal 'jullie zonen nemen en hen dienst laten doen bij zijn wagens en zijn paarden'. Kanonnenvoer dus zullen ze worden. O wat is het oude verhaal actueel. De scholing voor koningen, machthebbers en andere leidsleiden van de mensen, ook in de kerk, is nog steeds uiterst nodig. Toen al luisterden ze niet naar Samuël. 'Het volk weigerde echter naar Samuël te luisteren en ze zeiden: Nee, toch moet er een koning over ons zijn.' (8:18)

En jullie weten hoe het verhaal verder gaat, van Saul tot de door God geliefde David, van Salomo tot alle koningen daarna. Of men begon goed en het eindigde barbaars, of de corruptie begon al meteen. En allemaal gebruikten/misbruikten ze de godsdienst en spanden die voor het eigen karretje. Het procédé is zo bekend, helaas te bekend. En de profeet? Samuël bijvoorbeeld? Ach, wat zal ik er nog van zeggen: de profeten van vroeger en nu, hun stem klinkt in de marge. Ja, schaars is hun woord, ook in onze dagen en we missen hun visioenen. Klinkt mijn verhaal nu te pessimistisch? Nee, dat ben ik niet, maar soms zitten er beelden op mijn netvlies die me even niet loslaten: de moord op Anna Lindh in Zweden, de wanorde in Irak en de vele doden, de kanker die graait en grist, de dood die altijd het laatste woord schijnt te hebben.

individuele bestaan verschijnt op deze ochtend een lichtstreep aan het plafond, een stem die je naam roept: Samuël, mensen in de Ontmoetingskerk, jij mens - óveral ter wereld.

De Stem is niet zoetsappig, Samuël wacht geen gemakkelijk leven. Meteen al moet hij het komende onheil aan Eli vertellen. De Stem spreekt ook over oordeel, over dingen die recht gezet moeten worden. Maar al die strenge dingen vinden hun oorsprong in Gods immense liefde. Tot die liefde worden we geroepen en uitgenodigd. Die liefde drukt ons aan het hart en zal ons nooit verlaten. Volg daarom de roepstem die klinkt in de diepte van je hart.

‘...

Wolken gaan langs het raam.

Het klein gezicht trekt saam. -

Van de overzijde het sein:

‘Ik heb u bij de naam

geroepen. Gij zijt mijn.’

Ida Gerhardt, *Verzamelde Gedichten*, deel 1, Amsterdam 1999, p.313

©Jurjen Beumer

Haarlem, 19 september 2003